

Vnímanie interakčného štýlu učiteľa žiakmi a ich postoj k vyučovaciemu predmetu biológia: prípadová štúdia

Pupils' perceptions of the teacher's interaction style and their attitudes towards the subject of biology: a case study

Abstract: The article shows the results of research investigation. The main goal was to find out how grammar school pupils perceive the interaction style of their biology teacher. We also looked at the influence of the personality of the teacher on shaping the relationship of pupils to the subject Biology. Data were obtained through a questionnaire inquiry, as a research tool we used a QTI questionnaire – a teacher interaction style questionnaire.

Key words: interaction style, biology teacher, case study

URL: http://bech.truni.sk/article/2021_2_1.pdf

DOI: <https://doi.org/10.31262/1338-1024/2021/25/2/1-9>

Soňa Nagyová¹

Agáta Žáková

*¹Katedra didaktiky prírodných vied,
psychológie a pedagogiky
Prírodovedecká fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Ilkovičova 6, 842 15 Bratislava
Slovensko
sona.nagyova@uniba.sk*

Úvod

Počas života sme neustále niečím ovplyvňovaní. Môžu to byť rôzne vplyvy vonkajšieho prostredia, ale aj vplyvy osôb, s ktorými sme prišli do užšieho kontaktu. V ranom detstve nás do značnej miery ovplyvňovali rodičia, ich vlastnosti, temperament, prístup, správanie, názory či postoje. Neskôr s nástupom do školy sa k nim pridali okrem kamarátov aj spolužiaci a učitelia. V škole sú učitelia so žiakmi nepretržite, trávajú spolu veľa času, ocitajú sa v komunikačných a interakčných vzťahoch. Práve učiteľ musí nájsť spôsob, ako so žiakmi komunikovať, ako žiakov učiť, ako k nim pristupovať. Od učiteľa, jeho prístupu k svojej práci i prístupu k samotným žiakom závisí úspešnosť výchovno-vzdelávacieho procesu.

Teoretické východiská

Veda, ktorá sa zaoberá konkrétne osobnosťou učiteľa, sa nazýva pedeutológia. Počas svojho skúmania osobnosti učiteľa uplatňuje dva prístupy – normatívny a analytický. Normatívny prístup určuje, aký by mal byť učiteľ, aby bol vo svojom profesijnom živote úspešný. Využíva dedukciu, čím sa stanovuje ideálny vzor učiteľa, ku ktorému by sa mal snažiť učiteľ profesijne priblížiť. Analytický prístup má za cieľ zistiť skutočnosť, čiže reálne vlastnosti učiteľov. Používanou metódou je indukcia. Môže ísť napr. o analýzu výpovedí žiakov o učiteľoch, príp. o sebareflexiu učiteľov (Kohoutek, 1996; Dyrtrtová a Krhutová 2009).

V psychológii osobnosti sa veľmi často pracuje s tzv. typológiami. Vo všeobecnosti ide o určité metódy skúmania založené na triedení osobitných javov do určitých typových skupín podľa zistenia ich zhôd alebo odlišností. Vo svojej podstate sa všetky typológie odvíjajú od všeobecných typológií osobnosti, z ktorých odborníci vyvodili špecifické členenie prislúchajúce práve profesii učiteľ (Barnová a kol. 2018).

Na základe Caselmannovej typológie rozlišujeme dva základné typy učiteľov: *logotrop* je typ učiteľa zameraný na svoj odbor a náplň predmetu, ktorý vyučuje. Na základe svojich metód uplatňovaných na vyučovacích hodinách sa snaží získať žiakov pre svoj predmet. *Pajdotrop* je typ učiteľa, ktorý kladie

dôraz na výchovu. Viac ako na výučbu sa orientuje na žiakov, ich postoje, záujmy, problémy, individuálne potreby (Turek, 2014). Pre samotného učiteľa je typológia dôležitá pri procesoch sebaopoznania, sebazvedávania a sebahodnotenia.

Jednou z možností, ako charakterizovať osobnosť učiteľa, je charakteristika na základe jeho interakčného štýlu. Ten je považovaný za jeden z kľúčových vlastností učiteľa, ktorý môže do značnej miery ovplyvňovať aj samotný učebný štýl a výkon žiakov. V neposlednom rade má podstatný vplyv i na vzťah žiakov k svojmu učiteľovi a vyjadruje určitý spôsob vzájomného vzťahu učiteľa so žiakmi. Vďaka interakčnému štýlu učiteľa žiaci dokážu predvídať jeho reakcie a pripraviť sa na ne. Každý učiteľ disponuje svojim osobitým interakčným štýlom. Ten býva ovplyvňovaný osobnostnými vlastnosťami učiteľa, jeho pedagogickými schopnosťami a koncepciou vyučovania. Osobitosť interakčného štýlu učiteľa vychádza predovšetkým z rôznorodosti v plnení jednotlivých dimenzií interakčného štýlu (Gavora, 2007; Dytrtová a Krhutová 2009).

Interakčný štýl učiteľa býva posudzovaný v ôsmich dimenziách: učiteľ – organizátor, napomáhajúci, chápaný, vedúci k zodpovednosti, neistý, nespokojný, karhajúci a prísny. Jednotlivé dimenzie možno zobrazit' na ôsmich osách, ktoré spoločne vytvárajú osemuholník a umožňuje tak lepšie zobrazit' vzájomné väzby a vzťahy medzi jednotlivými sektormi. Toto zobrazenie umožňuje všimnúť si hodnoty jednotlivých dimenzií. Sektory interakčného štýlu učiteľa sú znázornené na Obr. 1.

Sektory, ktoré sa na Obr. 1 nachádzajú priamo oproti sebe interpretujú protikladné vlastnosti. Postavenie jednotlivých dimenzií na obrázku nie je náhodné. Správanie v susedných sektoroch spolu súvisí viacej ako správanie vo vzdialenejších sektoroch. Sú tu zobrazené štyri kladné a štyri záporné vlastnosti učiteľov. Ku kladným vlastnostiam zaradíme sektory *Organizátor*, *Napomáhajúci*, *Chápajúci* a *Vedie k zodpovednosti*. Negatívny vzťah k vyučovaniu majú sektory *Nespokojný*, *Karhajúci*, *Neistý* a *Prísny* (Gavora, 2007).

Učiteľov interakčný štýl môžu hodnotiť jeho žiaci, kolegovia alebo aj nadriadení. Jeho interakčný štýl hodnotia na základe pozorovania jeho správania počas výchovno-vzdelávacieho procesu v triede. Následne sú schopní vyplniť dotazník a odpovedať na otázky v ňom. Svoj interakčný štýl môže hodnotiť aj samotný učiteľ a svoje hodnotenie si môže porovnať s hodnotením svojich kolegov, žiakov či nadriadeného. Takéto hodnotenie môže pre učiteľa slúžiť ako určitá spätná väzba, zdroj poznania seba samého či jeho triedy. Pri vypĺňaní dotazníku interakčného štýlu učiteľa môžu žiaci vyjadriť svoj názor na vlastnosti učiteľa, učiteľ tak zistí, čo žiakom vyhovuje alebo naopak, čo hodnotia negatívne.

Cieľ výskumu a výskumné otázky

Výskum bol zameraný na zisťovanie vplyvu osobnosti učiteľa biológie na formovanie vzťahu žiakov k vyučovaciemu predmetu, pričom sme skúmali iba jednu dimenziu osobnosti učiteľa – interakčný štýl. Hlavným cieľom bolo zistiť, ako žiaci gymnázia vnímajú interakčný štýl svojho učiteľa biológie. Zistovali sme, či osobnosť môže mať súvis s postojom žiakov k biológii.

V rámci výskumu sme si stanovili tieto výskumné otázky: Aký je interakčný štýl učiteľa biológie? Aký postoj majú žiaci gymnázia k biológii? Môže osobnosť učiteľa ovplyvniť vzťah žiakov k vyučovaciemu predmetu? Ovplyvnila osobnosť učiteľa biológie vzťah respondentov k tomuto predmetu?

Výskumný nástroj

V rámci nášho výskumu sme použili dotazník interakčného štýlu učiteľa (QTI dotazník). Tento dotazník vytvorili pre účely zisťovania interakčného štýlu učiteľa autori Wubbles a kol. Interakčný štýl učiteľa môžu

hodnotiť samotní učiteľia, ale po vhodnej úprave dotazníka aj ich kolegovia, nadriadení či dokonca žiaci. Dyrtrtová a Krhutová (2009) vo svojej publikácii uvádzajú dve verzie dotazníka (pre učiteľov a pre žiakov).

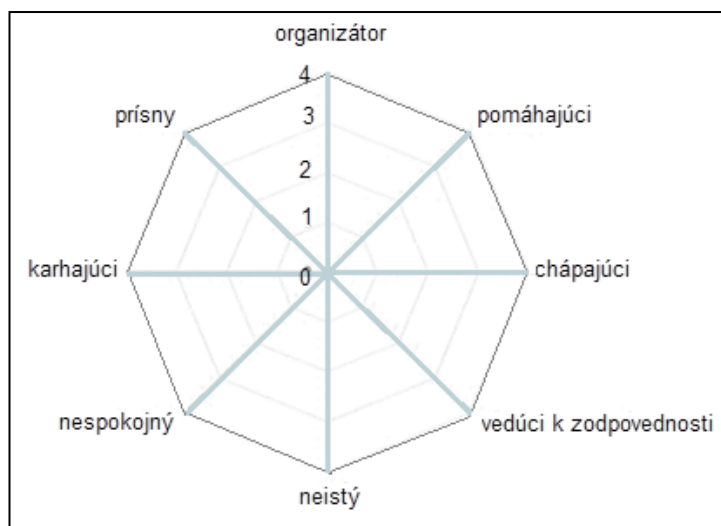
Dotazník je štandardizovaný a skladá sa zo škálovaných položiek. Pozostáva zo 64 výrokov, položiek týkajúcich sa interakčného štýlu učiteľa. Respondenti (žiaci) sa vyjadrovali o osobnosti učiteľa na Likertovej päť stupňovej škále (od nikdy po vždy). Dotazník bol preložený do slovenského jazyka, doplnili sme ho o základné socio-demografické údaje, ako sú pohlavie a navštevovaný ročník. Na záver mali žiaci odpovedať na položky zamerané na vplyv osobnosti učiteľa biológie na formovanie vzťahu žiakov k danému vyučovaciemu predmetu a vyjadriť svoj postoj k vyučovaciemu predmetu Biológia. Na otázky týkajúce sa vplyvu osobnosti učiteľa na vzťah žiakov k biológii, respondenti odpovedali podľa výberu: ÁNO – NIE – NEVIEM. Dotazník bol určený žiakom gymnázia. Bol anonymný a jeho vyplnenie časovo neobmedzené.

Metódy

Na splnenie cieľa sme využili prípadovú štúdiu ako jednu zo základných výskumných metód kvalitatívneho výskumu. Zber dát sme realizovali dotazníkovou metódou s použitím QTI dotazníka. Dotazníková metóda je aplikovanou metódou, používanou a overovanou pri viacerých výskumoch (Prokša a kol.).

V našej prípadovej štúdiu sme využili verziu dotazníka, pomocou ktorého interakčný štýl učiteľa hodnotili žiaci. QTI dotazník sme administrovali prostredníctvom internetu formou Google formulárov. Údaje získané dotazníkovou metódou sme spracovali pomocou programu Microsoft Excel. Likertove škály sme vyhodnocovali pomocou aritmetického priemeru (\bar{x}) (Gavora a kol. 2010). Dotazník bol určený žiakom 3. a 4. ročníka gymnázia. Bol anonymný a jeho riešenie bolo časovo neobmedzené.

Na základe výsledkov dotazníkového šetrenia sme analyzovali osem oktantov. Každý z nich zodpovedal určitému typu interakcie učiteľa so žiakmi. Zo získaných údajov sme ďalej zisťovali, či interakčný štýl učiteľa súvisí s postojom žiakov k danému predmetu. Údaje sme spracovali pomocou programu Microsoft Excel.

Obr. 1 *Sektory interakčného štýlu učiteľa*

Výskumný súbor

Výskumný súbor tvorili žiaci 3. a 4. ročníka gymnázia v Trnavskom kraji. Zvolili sme dostupný výber respondentov. Dotazník vyplnilo 41 žiakov, z toho 20 žiakov z 3. ročníka a 21 žiakov zo 4. ročníka. Dievčat bolo celkovo 23 (56,1 %) a chlapcov 18 (43,9 %). Výskum prebiehal v apríli 2021.

Výsledky

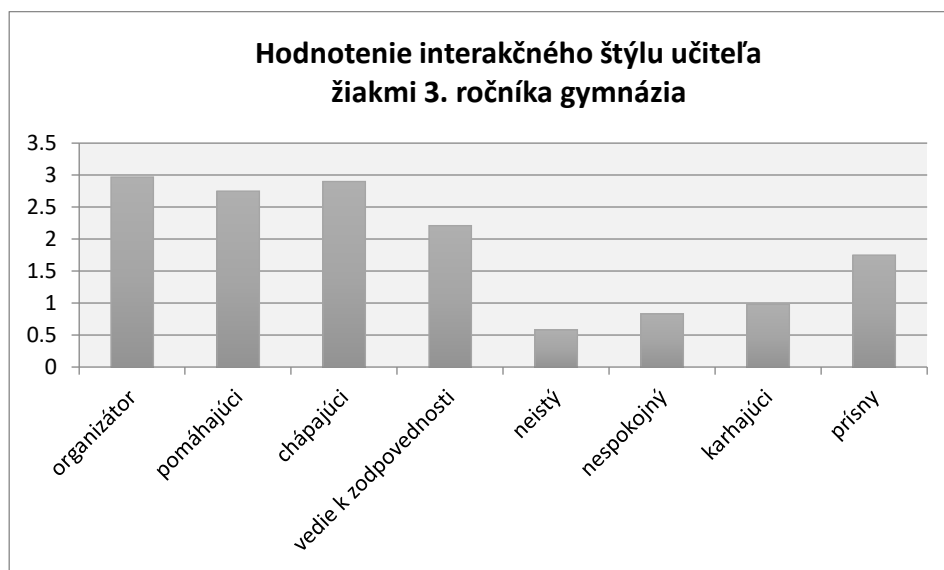
Žiakom administrované dotazníky sme spracovali a získané dáta vyhodnotili. Výsledky sme porovnali z viacerých hľadísk:

1. Hodnotenie interakčného štýlu učiteľa celou triedou.
2. Hodnotenie interakčného štýlu učiteľa chlapcami a dievčatami.
3. Zisťovanie povedomia vplyvu učiteľa na postoj žiakov k danému predmetu u jednotlivých žiakov.

HODNOTENIE interakčného štýlu učiteľa celou triedou:

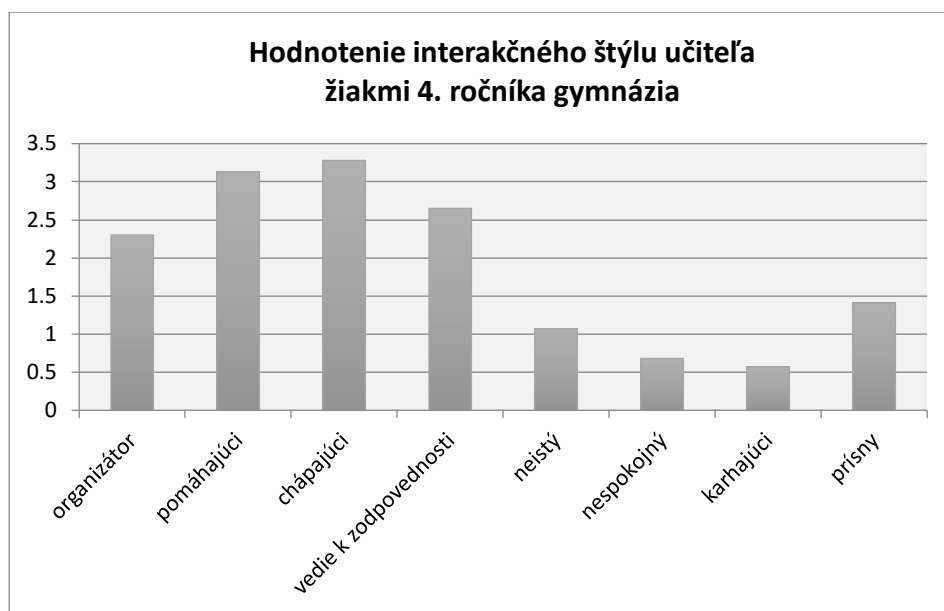
Na základe dotazníka QTI analyzujeme osem oktantov (Obr. 1). Každý z nich zodpovedá určitému typu interakcie učiteľa so žiakmi. Zo získaných údajov sme zisťovali, či súvisí interakčný štýl učiteľa s postojom žiakov k danému predmetu. Údaje sme spracovali pomocou programu Microsoft Excel.

Žiaci posudzovali učiteľku biológie. Výsledky preukázali, že učiteľku biológie vníma a hodnotí väčšina žiakov pozitívne. Učiteľka hodnotená žiakmi 3. ročníka získala vysoké hodnotenie v dimenzii *Organizátor* (2,97), *Chápajúci* (2,9) a *Pomáhajúci* (2,75). Najnižšie hodnoty sme zaznamenali v dimenzii *Neistý* (0,58). Priemerná hodnota pozitívnych oktantov sa pohybovala v rozmedzí 2,2 – 3 bodov danej škály. Oktanty zaradované do negatívnych príp. čiastočne negatívnych (*Neistý*, *Nespokojný*, *Karhajúci*, *Prísny*) nepresiahli hodnotu 2 bodov.

Graf 1 *Interakčný štýl učiteľa biológie – priemerné hodnoty (žiaci 3. ročníka gymnázia)*

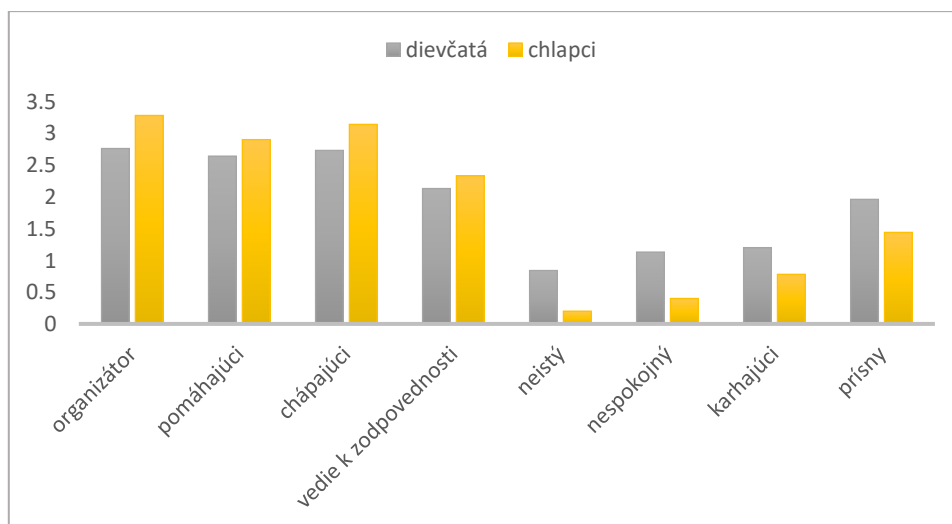
Žiaci 4. ročníka vnímajú učiteľku biológie v dimenzii *Chápajúci* (priemerná hodnota 3,28), teda ako osobu, ktorá ich dokáže pochopiť a so záujmom si ich vypočuje. Ďalej nasledovala dimenzia *Pomáhajúci* (3,13), *Vedúci k zodpovednosti* (2,65) a *Organizátor* (2,3). Najmenšie hodnoty boli pozorované v dimenzii *Karhajúci* (0,57). Priemerné hodnoty jednotlivých oktantov, najmä u pozitívnych, sú takmer konzistentné. Priemerná hodnota pozitívnych dimenzií sa pohybovala v rozmedzí 2,3 – 3,3 bodov danej škály. Oktanty zaradované do negatívnych príp. čiastočne negatívnych (*Neistý*, *Nespokojný*, *Karhajúci*, *Prísny*) nepresiahli hodnotu 1,5 bodov.

Graf 2 *Interakčný štýl učiteľa biológie – priemerné hodnoty (žiaci 4. ročník gymnázia)*

HODNOTENIE interakčného štýlu učiteľa chlapcami a dievčatami:

Všeobecne možno konštatovať, že v hodnotení interakčného štýlu učiteľa je zvyčajne ženské pohlavie v porovnaní s mužským liberálnejšie. V našich výsledkoch však v hodnotení interakčného štýlu učiteľa nenachádzame významné rozdiely medzi hodnotením chlapcov a dievčat, a to v oboch triedach. Výraznejšiu odchýlku sledujeme u žiakov 3. ročníka. Vzhľadom na nízky počet respondentov je dôvodom práve hodnotenie dvoch žiačok, ktoré bolo protichodné s hodnotením zvyšku triedy, čo sa odrazilo aj na výsledku hodnotenia (Graf 3).

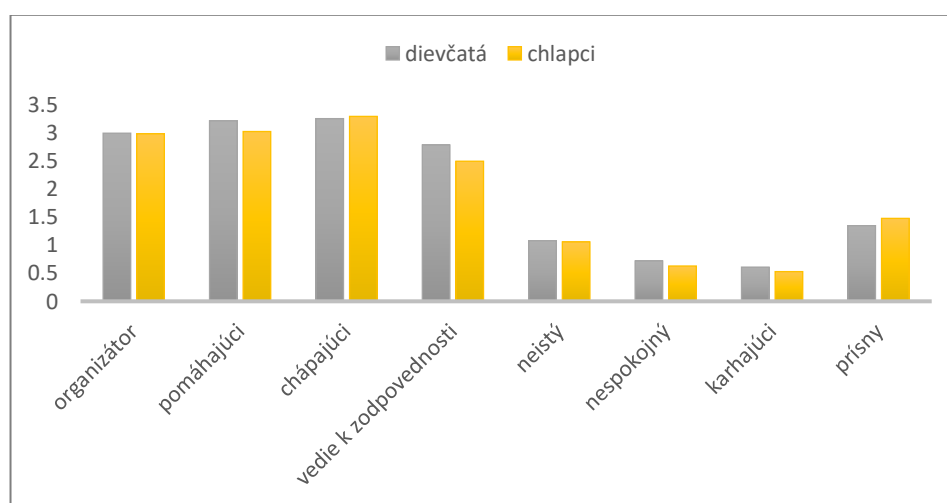
Graf 3 *Porovnanie hodnotenia interakčného štýlu učiteľa biológie dievčatami a chlapcami 3. ročníka gymnázia*

Medzi žiakmi 3. ročníka vedúce postavenie získal oktant *Organizátor* (Graf 1, 3). Môžeme konštatovať, že dievčatá aj chlapci vnímajú hodnotenú učiteľku skôr ako dominantný prvok výchovno-vzdelávacieho procesu. Vnímajú ju ako osobu, ktorá ich veľa naučí a organizuje celý priebeh vyučovania. Chlapci hodnotili pedagóga ešte pozitívnejšie (v porovnaní s dievčatami). Dôvodom môže byť práve hodnotenie dvoch žiačok, ktoré bolo protichodné so zvyškom triedy. Uvedené žiačky vnímali učiteľku skôr v dimenziách *Prísny*, *Karhajúci* a *Nespokojný* (pozri Tab. 1).

Tab. 1 Informácie o hodnotení interakčného štýlu učiteľa žiakmi 3. ročníka

3. ročník gymnázia									
žiak číslo:	pohlavie	organizátor	pomáhajúci	chápagujúci	vedie k zodpovednosti	neistý	nespokojný	karhajúci	prísny
1	dievča	3	3,5	4,25	2,38	0,14	0,5	0,89	2
2	dievča	1,25	0,5	0	0	2,86	3,5	4	4
3	dievča	0,63	0,75	0,25	0,38	3	3,38	3,22	3,75
4	dievča	2,63	2,88	2,75	2,13	1	2,38	1,67	3,38
5	dievča	2,75	2,38	2,25	2	0,86	1	1,56	2,5
6	dievča	3,13	3,13	2,88	2,13	0,43	0,75	0,67	1,63
7	dievča	3	2,88	3	2,75	0,29	0,5	0,67	1,25
8	dievča	3,38	3,13	3,38	2,88	0,29	0,5	0,33	0,88
9	dievča	3,25	3,38	3,25	2,63	0,29	0,25	0,33	0,88
10	dievča	3,38	3,13	3,63	2,63	0,29	0,13	0,33	1,13
11	dievča	3,38	3	3,5	2,75	0,14	0,38	0,44	1
12	dievča	3,38	3	3,63	2,88	0,43	0,25	0,33	1,13
13	chlapec	3,25	2,25	2,88	2,25	0,29	0,13	0,78	1,25
14	chlapec	3,13	2,88	3,5	2,75	0,14	0,38	0,44	1,5
15	chlapec	3	3	3,13	2,75	0,14	0,38	0,56	1,5
16	chlapec	3,25	3,13	3,25	2,38	0	0,13	0,44	1,5
17	chlapec	3,38	3,13	3	1,75	0,14	0,38	0,78	1,63
18	chlapec	3,38	2,75	2,75	2,5	0,29	0,38	0,67	1,63
19	chlapec	3,38	3	3,5	2,13	0,29	0,63	0,89	1,13
20	chlapec	3,5	3,13	3,13	2,13	0,29	0,75	0,67	1,38

Medzi žiakmi 4. ročníka zvíťazil oktant *Chápagujúci*, rovnako v prípade dievčat ako aj chlapcov. Môžeme konštatovať, že všetci žiaci 4. ročníka vnímajú učiteľku primárne ako osobu, ktorá si vypočuje ich názor, je trpezlivá, empatická a dokáže žiakov pochopiť. Ďalšie v poradí nasledovali dimenzie *Pomáhajúci* a *Organizátor*.

Graf 4 Porovnanie hodnotenia interakčného štýlu učiteľa biologii dievčatami a chlapcami 4. ročníka gymnázia

Výsledky výskumu taktiež poukázali na to, že svojimi žiakmi hodnotená učiteľka biológie nezapadá iba do jednej vyhranenej dimenzie. Spravidla každý učiteľ pokrýva všetky dimenzie – niektoré viac, niektoré menej.

Zisťovanie povedomia vplyvu učiteľa na POSTOJ žiakov k danému predmetu:

V našom výskume sme zisťovali aj postoj žiakov k predmetu Biológia. Pozitívny postoj k predmetu uviedlo až 92,7 % žiakov. Jeden zo žiakov uviedol, že nevie, aký postoj má k uvedenému predmetu. Dvaja respondenti (4,9 %) zaujímajú k predmetu Biológia negatívny postoj. Zaujímavým zistením bol súvis medzi postojom žiakov k danému predmetu a interakčným štýlom učiteľa. Väčšina žiakov, ktorá zaradila interakčný štýl učiteľa do pozitívnych sektorov, má rovnako pozitívny vzťah k vyučovaciemu predmetu. Dvaja žiaci, ktorí uviedli negatívny postoj k uvedenému predmetu, zároveň uviedli pri položkách, ktoré sa týkali interakčného štýlu učiteľa odlišné hodnoty v porovnaní s ostatnými žiakmi. Títo žiaci zaradili učiteľku do oktantov *Prísny*, *Karhajúci* a *Nespokojný*.

Grafické znázornenie postojov žiakov k biológii; ovplyvňovanie postojov žiakov k predmetu učiteľom a ovplyvňovanie postoja žiaka k biológii osobnosťou učiteľa uvádzame prostredníctvom Obr. 2.

Obr. 2 *Odpovede žiakov na „postojové“ otázky*

Poslednou otázkou, ktorá nás zaujímala, bol názor žiakov na ovplyvňovanie ich vzťahu k predmetu práve osobnosťou učiteľa. Všetci respondenti uviedli, že sa domnievajú, že učiteľ môže ovplyvniť ich vzťah k predmetu ktorý vyučuje. Následne sa mali žiaci vyjadriť k tomu, či si myslia, že za ich postoj k biológii môže aj učiteľ. 85,4 % žiakov odpovedalo aj na túto otázku kladne. Žiaci skutočne uznávajú, že učiteľ je dôležitým činiteľom vo vyučovaní, ktorý ovplyvnil ich postoj k biológii. Zvyšných 14,6 % žiakov sa nedomnieva, že ich postoj k predmetu bol ovplyvnený práve učiteľom. Títo žiaci však uvádzajú, že k biológii nadobúdajú kladný postoj a to môže mať viac dôvodov. Jedným z dôvodov môže byť, že obsahom biológie sú poznatky, ktoré sú im bližšie, pretože s biologickými javmi sa stretávajú aj v bežnom živote. Prírodné prostredie, ktoré nás obklopuje, môže byť taktiež zdrojom poznania a žiaci zároveň môžu svoje poznatky z biológie aplikovať v bežnom živote. V súčasnosti sú medzi mladými ľuďmi populárne témy z oblasti ekológie a environmentalistiky. Môžeme predpokladať, že k biológii má mládež blízko a záujem o prírodu sa prejaví aj mimo školy. Z týchto dôvodov učiteľ nemusel zohrávať až takú významnú úlohu vo formovaní ich postoja k predmetu Biológia.

Diskusia a záver

Tento článok sa zaoberá pohľadom na osobnosť učiteľa (dimenzia – interakčný štýl) ako dôležitého činiteľa vo výchovno-vzdelávacom procese a jeho vplyve na vzťah žiakov k vyučovaciemu predmetu. Naše výsledky, rovnako ako aj výsledky iných autorov (Gavora 2007; Barnová a kol. 2018; Dyrťtová a Krhutová 2009) sú dôkazom toho, že osobnosť učiteľa je skutočne významným faktorom, ktorý do značnej miery ovplyvňuje postoje žiakov k vyučovaciemu predmetu. Svoju úlohu tu zohráva aj celková klíma v triede (Nagy a Szárazová 2018).

V našej prípadovej štúdií sme sa zamerali na interakčný štýl učiteľa z pohľadu žiakov, taktiež na zistenie postojov žiakov gymnázia k biológii a na skutočnosť, či osobnosť učiteľa súvisí s postojom žiakov k predmetu, ktorý učiteľ vyučuje. Zistili sme, že učiteľ svojou osobnosťou vplýva na osobnosť žiakov. Od jeho postojov, vlastností, činnosti či prístupu k žiakom závisí efektívnosť a najmä úspešnosť edukačného procesu. Interakcia medzi učiteľom a žiakom je veľmi dôležitá. Je to oblasť, od ktorej závisí celý výchovno-vzdelávací proces. K podobným výsledkom dospeli aj Gavora (2007).

Interakčný štýl učiteľa vyjadruje určitý spôsob vzájomného pôsobenia učiteľa so žiakmi a býva považovaný za jeden z kľúčových vlastností učiteľa, ktorým možno ovplyvniť výchovno-vzdelávací proces. Na základe výsledkov nášho šetrenia sa ukázalo, že väčšina žiakov vnímala interakčný štýl učiteľky biológie veľmi podobne. Môžeme vysloviť závery, že ide o učiteľku, ktorá je schopná organizácie práce, je trpezlivá, empatická, tolerantná, dôveryhodná, ochotná vždy pomôcť a vypočuť si názory žiakov. Z hľadiska interakčných štýlov ju radíme do oktantov ako *Chápajúci*, *Pomáhajúci*, *Organizátor* a *Vedie k zodpovednosti*. Podobné výsledky uvádza vo svojom výskumnom šetrení i Gavora (2007), ktorý skúmal interakčný štýl vybraných učiteľov gymnázií na Slovensku. Posudzovaní učitelia boli dobrí organizátori vyučovacieho procesu, mali pre žiakov pochopenie a napomáhali im, ak niečomu žiaci neporozumeli. Prístup učiteľa a správanie v susedných sektoroch spolu súvisia viac ako správanie vo vzdialenejších sektoroch (Obr. 1). To znamená, že je nepravdepodobné, aby učiteľ, ktorý je dobrý organizátor, bol počas vyučovacieho procesu vo svojej činnosti zároveň neistý (Obr. 1).

Keď učiteľ zaujme k žiakom priateľský postoj (sektor *Napomáhajúci*), je veľmi pravdepodobné, že dokáže žiakov pochopiť (sektor *Chápajúci*). Dokáže im pomôcť a taktiež im umožní do istej miery navrhovať rôzne rozhodnutia (sektor *Vedie k zodpovednosti*). Tento fakt sme mali možnosť pozorovať aj vo výsledkoch nášho výskumného šetrenia. Hodnotenie interakčného štýlu učiteľa získané žiakmi skutočne poukazuje na správanie sa učiteľa v blízkych sektoroch.

Výsledky nami realizovanej prípadovej štúdie poukázali na to, že svojimi žiakmi hodnotená učiteľka biológie nezapadá iba do jednej vyhradenej dimenzie. Spravidla každý učiteľ pokrýva všetky dimenzie – niektoré viac, niektoré menej. Ďalej sme sa v našom výskumnom šetrení zamerali na zisťovanie postojov žiakov k biológii. Výsledky nášho šetrenia preukázali, že postoje žiakov gymnázia k biológii sú prevažne pozitívne. Pri viacerých výskumoch (napr. Baram-Tsabari & Yarden, 2005; Fančovičová a Kubiátko, 2015) zaoberajúcich sa záujmom žiakov o prírodovedné predmety prejavovali žiaci k týmto predmetom zväčša pozitívny postoj. Najviac žiakov prejavovalo záujem práve o biológiu. Dôvodom môže byť pre žiakov zrozumiteľnejší obsah biológie, väčšia konkrétnosť obsahu učiva, v porovnaní s chémiou alebo fyzikou, či javy, s ktorými sa okrem hodín biológie stretávajú aj v bežnom živote. Kubiátko (2011) a Fančovičová a Kubiátko (2015) vo svojich výskumoch ďalej uvádzajú, že postoj žiakov k biológii súvisí s viacerými faktormi. Na jednej strane je to vek žiakov, kedy s pribúdajúcim vekom klesá záujem o prírodovedné predmety. Ďalším faktorom je gender. Vo výsledkoch výskumu sa ukázalo, že dievčatá prejavujú o biológiu o niečo väčší záujem ako chlapci (Kubiátko 2011). Žiaci, ktorí hodnotili učiteľkin interakčný štýl v pozitívnych oktantoch (*Organizátor*, *Pomáhajúci*, *Chápajúci*, *Vedie k zodpovednosti*) uvádzali, že k biológii zaujímajú kladný postoj. Naopak žiačky, ktoré v dotazníku vyjadrili negatívny postoj k biológii, rovnako tak zaradili interakčný štýl učiteľky biológie medzi záporné oktanty (*Prísny*, *Neistý*, *Nespokojný*, *Karhajúci*). Naše výsledky naznačujú, že postoj žiaka k predmetu súvisí a je ovplyvňovaný okrem iného i osobnosťou učiteľa, jeho interakčným štýlom, vlastnosťami či prístupom. Toto tvrdenie podporujú aj Myers a Fouts (1992) vo svojej práci, kde uvádzajú prepojenie kladných postojov k vyučovaciemu predmetu s pozitívnym prístupom učiteľa. Samotní respondenti sa v dotazníku mali možnosť vyjadriť k otázke ovplyvňovania ich postoja k biológii učiteľom. Odpovede boli i v ich prípade prevažne pozitívne. Väčšina žiakov pripustila, že ich postoj k predmetu mohol byť ovplyvnený i samotným učiteľom. Stalo sa tak i v prípade vyjadrenia negatívneho postoja k biológii. Viacerí autori dokumentujú dôležitosť úlohy učiteľa prírodovedných predmetov pri stimulácii záujmu o vedu (George a Kaplan, 1998; Myers a Fouts, 1992). Títo autori tvrdia, že žiaci majú tendenciu zaujať kladný postoj k danému predmetu, keď má učiteľ pozitívny prístup k výučbe daného predmetu. Dôležitú úlohu tu zohráva aj celková klíma v triede (Nagy a Szárazová 2018)

Byť ideálnym učiteľom nie je jednoduché. Na osobnosti učiteľa a jeho správaní sa podieľajú rôzne faktory, ako biologické (genetika), výchovné či prostredie. Učiteľova osobnosť počas výchovno-vzdelávacieho procesu vplýva na žiakov a môžeme povedať, že utvára osobnosť žiakov. Učiteľ by sa mal snažiť, aby svojím vlastným príkladom, načúvaním, postojom k žiakom i k predmetu, ktorý vyučuje, tvorbou podporujúceho a tvorivého prostredia vyvolal vo svojich žiakoch túžbu stať sa nielen čo najlepšími žiakmi, ale aj ľuďmi ako takými.

Literatúra

- BARAM-TSABARI, A. & YARDEN, A. (2005) Characterizing children's spontaneous interests in science and technology. *International Journal of Science Education*, 27(7), 803–826. ISSN 0950-0693.
<https://doi.org/10.1080/09500690500038389>
- BARNOVÁ, S., GABRHELOVÁ, G., GERŠICOVÁ, Z., KRÁSNA, S., MARKS, I., NEUPAUER, Z., ROZVADSKÝ GUGOVÁ, G. (2018) *Školská pedagogika*, s. 297, ISBN: 978-80-89732-78-4.
- DYTRTOVÁ, J., KRUTOVÁ, M. (2009) *Učiteľ – príprava na profesii*. Praha: GRADA PUBLISHING, 2009. ISBN 978-80-247-2863-6.
- FANČOVIČOVÁ, J., KUBIATKO, M. (2015) Záujem žiakov nižšieho sekundárneho vzdelávania o biologické vedy. *Scientia in educatione*, 2015, 6.1: 2-13. ISSN 1804-7106 [citované 5. apríl 2021] Dostupné z: <https://ojs.cuni.cz/scied/article/view/151>. <https://doi.org/10.14712/18047106.151>
- GAVORA, P. (2007) *Učiteľ a žiaci v komunikácii*. Bratislava : UK, 2007. 197 s. ISBN 978-80-223-23277.
- GAVORA, P., KOLDEOVÁ, L., DVORSKÁ, D., PEKÁROVÁ, J., MORAVČÍK, M. (2010) *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave. Dostupné na: <https://bit.ly/32uGOLc>
- GEORGE, R., KAPLAN, D. (1998) A structural model of parent and teacher influences on science attitudes of eighth graders: evidence from NELS: 88. *Science Education*, 82(1), 93-109. ISSN-0036-8326.
[https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-237X\(199801\)82:1<93::AID-SCE5>3.0.CO;2-W](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-237X(199801)82:1<93::AID-SCE5>3.0.CO;2-W)
- KOHOUTEK, R. (1996) *Základy pedagogické psychologie* [Kohoutek, 1996]. Brno : Cerm, 1996. 184 s. ISBN 80-85867-94-X.
- KUBIATKO, M. (2011) Bez prírodopisu to nejde alebo Ako ho vnímajú žiaci základných škôl. *Studia Paedagogica*, 16 (2), 75–88. ISSN 2336-4521. <https://doi.org/10.5817/SP2011-2-4>
- MYERS, R. E., FOUTS, J. T. (1992) *A cluster analysis of high school science classroom environments and attitude toward science*. *Journal of Research in Science Teaching*, 1992, roč. 29, č. 9, s. 929–937. ISSN 0022-4308.
<https://doi.org/10.1002/tea.3660290904>
- NAGY, T., SZÁRAZOVÁ, B. (2018) Facebook a klíma v triedach. In *Biológia, ekológia, chémia*. 2018, ročník 22, č. 2, s. 12 – 18. ISSN 1338-1024. [online]. [cit. 20.11.2021]. Dostupné na: < http://bech.truni.sk/prilohy/BECH_2_2018.pdf >
- PROKŠA, M., HELD, L., HALÁKOVÁ, Z., TÓTHOVÁ, A., OROLÍNOVÁ, M., URBANOVÁ, A., ŽOLDOŠOVÁ, K. (2008) *Metodológia pedagogického výskumu a jeho aplikácia v didaktikách prírodných vied*. Bratislava: Univerzita Komenského, 229 s. ISBN 978-80-223-2562-2.
- TUREK, I. (2014) *Didaktika*. 3. preprac. a dopl. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer, 2014, 618 s. ISBN 978-80-8168-004-5.